

מדוע הוא עשה זאת

החידה הגדולה של תשכ"ז היתה: מדוע עשה זאת גמאל עבדאלנאצר?
 החידה לא פוענחה כמרוצת השנה. היא לא תפוענח בעתיד הקרוב. יתכן כי תישאר אפופת מסתורין לעולם.
 למראית-עין היתה זאת החלטה של טירוף. עבדאלנאצר היה צריך לדעת כי דרכו מובילה למלחמה מיידית. הוא גם היה צריך לדעת כי במלחמה זו הוא עומד לינחול תבוסה מוחצת. הוא עצמו הכריז, פעמים רבות, כי העולם הערבי אינו מוכן למלחמה כזאת, ולא יהיה מוכן לה אלא אחרי שיתאחד כולו ויבצע מהפכה פנימית.
 אם כן, מדוע עשה זאת?

האז הגדול עינו פקוזה

גירסה הרישמית של המצרים עצמם אינה משכנעת די צרכה — אם כי בסוף תשכ"ז האמין בה כל העולם הערבי.
 וזו הגירסה:
 לממשלת מצריים נודע כי ישראל מתכוננת

אך לא היה מעוניין במלחמה, צריך היה לגקוט קו אחר. תוך כדי איום בפלישה לישראל, במקרה שתתקוף את סוריה, היה תוכנן מסודר לשוב קץ לפעולות אליפתח בישראל, כדי למנוע פרוכוקציה.

הוא לא עשה זאת, ולא יכול היה לעשות זאת. כך שיעבד את גורלה של מצריים לקפריסה סורית. שנית, גירסה זו יכלה להסביר, איכשהו, את ריכוז הצבא המיצרי בסיני. אך היא לא יכלה להסביר את סגירת מיצר טיראן.

מדוע, בכל זאת, האמינו עשרות מיליוני ערבים בגירסה זו?

הם האמינו בה, מפני שהיא התקשרה לאחת הנימות העמוקות ביותר בעולם הערבי: נימת האחדות הערבית.

בישראל נוהגים לזלזל באחדות זו. הידיעות היומיומיות על פילוגים במחנה הערבי, על השמצות הדדיות, על ועידות פיסגה חסרות-תוצאות, יצרו יחס ציני ביותר לגבי כל דיבור על אחדות.

אולם יש סכנה בראיית התופעות שעל פני השטח, תוך התעלמות מן הרמזים העמוקים, החבויים מן המבט. זאת הוכיחה מלחמת-ששת-הימים.

כי בתשכ"ז, כמו בתש"ח, הוכיחה האחדות הערבית את עצמה.

לא כעובדה מדינית וצבאית, אלא כדחף עממי, המשפיע מלמטה על הממשלות ומכריח אותם לעשות מעשים בעל כורחם.

מצריים לא יכלה לעמוד מנגד, אילו תקפה ישראל את סוריה. ירדן וסוריה לא יכלו לעמוד מנגד, כאשר תקפה ישראל את מצריים.

בתש"ח האמינו כל המומחים כי מדינות-ערב לא תתערבנה לצד ערביי פלסטין. וכאשר התבדתה אשליה זו, הם האמינו עד הרגע האחרון כי המלך עבדאללה לא יצטרף להתקפה.

בתשכ"ז האמינו כל המומחים כי מצריים אינה מוכנה למלחמה. כאשר נתבדתה הנחה זו, הם לא האמינו, עד הרגע האחרון, כי המלך חוסיין, נכדו של עבדאללה, יצטרף להתקפה.

אין ככוחן של עובדות לשנות בנקל דיעות קדומות. בסוף תשכ"ז, כמו בתחילתה, שוב לא האמינו המומחים בישראל בכוחה הנסתר של האחדות הערבית, כגורם מרכזי בהכרעות של מלחמה ושלום.

פריצה מן המבוי הסתום

הגירסה המצרית הרישמית לגבי מניעי עבדאל-נאצר אינה נכונה, מהי האמת?

נאצר וטאמר עם סייסי ח'ל האויר האצרי בס'ני בחודש מאי

השיחזור המשכנע ביותר, על פי הידוע בסוף תשכ"ז, הוא כזה:

גמאל עבדאלנאצר הגיע למבוי סתום. ככל החזיתות נתקלו מאמציו בקיר אטום.

בתוך מצריים עצמה, שכך הדינאמיזם של מהפכתו הסוציאלית. הוא לא העז לצעוד צעד נוסף בדרך ההלאמה. כוחה של הבורגנות המצרית לא נשבר.

המצב הכלכלי הפנימי היה בכל רע. שום תרופה לא נראתה באופק.

מאמציו לאחד את העולם הערבי, תחת הנהגה מצרית, נכשלו לגמרי. הגוש המצרי היה במיעוט בליגה הערבית, ואפילו בתוך

גוש זה לא היתה ההגמוניה המצרית מוכתרת. בשני המעגלים האחרים של הנאצריזם — יבשת אפריקה וארצות האיסלאם — נכשלו כל מאמציו.

סוריה, שהתיימרה להנהיג את המאבק לשיחרור פלסטין, הפכה מתחרה מסוכנת של מצריים במאבק על לב הנוער הערבי כמרחב כולו.

בתימן הגיעו הדברים לקאפון מדיני וצבאי. חלק ניכר מן הצבא המצרי היה תקוע שם ללא תכלית ומעש.

בכל השטחים האלה עמד הנאצריזם בפני פשיטת-רגל גמורה.

לכן חיפש עבדאלנאצר מעשה דרמאטי, שיהפוך אותו שוב למנהיג העולם הערבי ולי דמות בינלאומית חשובה, שיתן תנופה חדשה למהפכתו וילחיה את המוני עמו.

המשבר ביחסי ישראל-סוריה נתן לו את האמתלה הי אידאולוגית לכך.

עליידי החלטה פשוטה וזולה — לרכז את צבאו כחצייהאי סיני — צד כמה ציפורים בבת אחת.

הוא הפך בן-לילה שוב למנהיג העולם הערבי, האח הגדול המגן על הקטנים.

הוא הוציא את עיקר צבאו מתימן, מבלי שהדבר התפרש כהודאה בפשיטת-הרגל של הרפתקתו שם, אלא להיפך — כמתווה נאצל למען האחדות הערבית.

הוא הפגין את כוחו בזירה הבינלאומית, יצר לעצמו עמדת-מיקוח מצוינת במישחק הבין-גושי.

עליידי גירוש חיל-החרום של האו"ם, נחל נצחון-יוקרתי וזל זמיר, שלא עלה לו דבר.

אילו נעצר נשיא מצריים בנקודה זו, היה הוא הופך לאישהשנה של תשכ"ז.

הוא היה יוצא מנצח מן המשבר. ישראל לא היתה מעזה להתקיף אותו, בהעדר סיבה סבירה לכך. דעת-הקהל בעולם לא היתה מתייצבת לימינה. אילו התקיפה בכל זאת, היתה נתקלת בהתנגדות כל המעצמות הגדולות, ונאלצת להיסוג במהרה, כמו בתש"ז.

אולם עבדאלנאצר לא נעצר.

קוביות קיסר ויזמות מוסולני

היסטוריה העולמית מלאה בשאלות של "אילו", המפתחות את הדמיון.

אילו הסתפק היטלר בהסכם מינכן ובכיבוש צ'כוסלובקיה, ולא יצא להתקפה על פולין, היתה גרמניה הנאצית היום אחת מארבע המעצמות הגדולות בעולם.

אילו הסתפקה איטליה הפאשיסטית בעמדה ניטראלית במלחמת-העולם, כמו ספרד הפאשיסטית, היה מוסולני כיום האיש החזק של אירופה.

אולם מעטים הדיקטטורים ההמוניים בעת החדשה, שידעו להיעצר בעוד מועד.

גם רודנים פיקחים, בעלי-חשבון, כמו נפוליון השלישי ומוסולני ניגרפו בורם תנופתם ותעמולתם אל האבדון.

זה קרה לעבדאלנאצר. 15 במאי הגיע שוב לשיא אוגו. הוא השיג כל אשר ניתן היה להשיג בחינם. הוא לא שפך טיפה של דם, ולא סיכן את צבאו.

ואז סגר את המיצר — והפך את המלחמה לבלתי-ימנעת.

מדוע?

ברגע שגירש את כוח-החרום של האו"ם משארם-אל-שייך, שלטו שם חייליו לא רק למעשה, כמו תמיד, אלא גם להלכה.

הוא לא יכול היה להתיר את מעבר האוניות הישראליות, מבלי לאכזר הרבה מיוקרתו החדשה.

רדיו רמאללה לעג לו השכם והערב על כי הוא מתיר מעבר האוניות — ובכך דחף גם חוסיין את עבדאלנאצר להרפתקה.

אולם הוא לא היה חייב לסלק את חילות האו"ם, שסיפקו לו תירוץ נוח להשגרת המיצר פתוח. וגם אחרי גירושם, היה אובדן-היוקרה עדיף על אובדן-הצבא.

אם כן, מה המריק אותו?

יתכן שבניגוד לשכל הישר, האמין שוב בכוחו של בלוף. אולי האמין כי ישראל תרתע בפני המלחמה, אם יסתבר לה כי כוח מצרי בעל ממדים עצומים התרכז בסיני.

הוא ידע, מן הסתם, כי ישראל תהיה בודדה במערכה. הוא העריך נכונה כי אמריקה ובריטניה לא תתערבנה מבחינה צבאית, וכי צרפת וברית-המועצות יתנו גיבוי מדיני לצד הערבי. לישראל היו דרושים שבועיים כדי להגיע לאותה ההערכה.

כמו מוסולני, טעה עבדאלנאצר בהערכת כוחי-הלחימה של צבאו.

יתכן גם שבמשך 15 שנות שלטונו, איבד סגן-האלוף-בדימוס את הערכותו הצבאית השקולה. יתכן כי האמין לדברי עצמו, כאשר טען שזה"ל לא ניצח במיבצע-סיני, וכי הצבא המצרי נסוג אז בגלל האיום הצרפתי-בריטי על עורפו. יתכן כי האמין כי צבאו, בעל מצבורי-הנשק העצומים, מסוגל להתחזק מעמד לפחות בעמדות-הגנה, ואולי אף להתקיף.

כך או אחרת: עבדאלנאצר לא יכול היה להיעצר. הוא סגר את המיצר, ריכז את מרבית צבאו בסיני, והמתין לתגובה הישראלית.

כמו יוליוס קיסר, אחרי שצבאו עבר את נחל רוביקון, יכול היה להכריז: "הקובינה נפלה".